

Teatrul și formarea conștiinței socialiste

Angajat într-un continuu dialog cu publicul său, teatrul românesc contemporan se definește, programatic, ca o artă cu un profund conținut social, raportată direct la realitatea umană, atât prin motivele sale de inspirație, cât și prin destinația finală a spectacolului. De aceea, nu concepem niciodată actul scenic ca pe un produs abstract, în sine, ci îl investim cu atributele foarte concrete ale militantismului, ale angajării politice, ale eficienței educative. „Teatrul adresat publicului” nu este decît în aparență un truism : în realitate, expresia presupune cu exactitate capacitatea teatrului de a interveni în procesul de modelare a conștiințelor, de a-l influența conștient în sensul idealurilor umanismului, ale eticii socialiste.

Dar această relație (cu determinări reciproce) teatru-public nu poate fi considerată drept o realitate încremenită, stabilită odată pentru totdeauna. Publicul, în primul rînd, este un factor dinamic, într-o neîncetată ascendență calitativă și cantitativă și de aceea relația noastră trebuie considerată dialectic, în virtutea unei interdependențe mereu noi, uneori chiar neașteptate. Nu mai putem pretinde (mă refer la toți oamenii de teatru, fie ei regizori, actori, scenografi sau critici) să acționăm asupra publicului anului 1974 numai prin formele de spectacol pe care le adoptăm în urmă cu douăzeci de ani, să zicem. Spectatorul de astăzi este sensibil altul decît cel de atunci. Instrucția lui culturală și științifică este mai cuprinzătoare și mai profundă. Acolo unde, în primii ani de după Eliberare, pătrundeau primele turnee ale trupelor de teatru, astăzi, pe lângă căminul cultural și echipele de teatru de amatori proprii a apărut televizorul, Spectatorul de astăzi este mai pretențios și mai selectiv ; pentru că este mai competent și are la dispoziție mai multe mijloace de informare. În plus, el are posibilitatea să aleagă, în orice moment, între diferite manifestări cu caracter de spectacol ; pe lângă teatru, cinematograful, radioul, televiziunea și — de ce

nu ! — stadionul îl solicită permanent, îl obligă să opteze. Și cind opțiunea nu este în favoarea teatrului, explicația nu este întotdeauna calitatea de excepție a celorlalte manifestări, ci poate fi, din păcate, și un semn de perturbare a relației teatru-public.

În asemenea cazuri, teatrul nu-și mai poate exercita funcția sa educativă. dialogul se poartă în gol, dispăre în fapt. Desigur, nu este momentul să ne alarmăm, căci cazurile acestea sînt izolate și nesemnificative în practica vieții noastre teatrale. Dar fenomenul trebuie să ne îndemne la meditație și la inițiativă. Căci, în relația amintită, teatrul trebuie să fie întotdeauna factorul impulsionant, elementul activ și dinamizator. Nu putem aștepta ca publicul să se schimbe, pentru ca să ne schimbăm și noi. Din contra, dacă ținem — și ținem ! — ca teatrul nostru să-și împlinească rolul de modelator al conștiințelor, de catalizator al formării lor în spiritul conștiinței socialiste, atunci trebuie să acționăm. Trebuie să căutăm toate căile noi de acces spre public și pe acest drum nici un efort nu e inutil.

Este de la sine înțeles că principalele noastre strădanii se cuvin a fi conjugate în scopul asigurării unei tot mai înalte calități ideologice și estetice a spectacolelor noastre. „Astfel — spunea secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — poeziile, romanele, piesele de teatru, vor putea exercita o puternică influență asupra minții și inimii omului de azi, vor putea deveni purtătoare de mesaj ale celei mai înalte etici — umanismul socialist“. În numele acestui înalt comandament moral și social se impune ca teatrul nostru să-și diversifice, în continuare, modalitățile de expresie, să găsească soluții noi de sensibilizare a publicului. Și încercările, inițiativele nu lipsesc. Iată, am avut o „Gală a recitalurilor dramatice“, în care s-au produs cîteva performanțe artistice deosebite. Este o dovadă convingătoare că — odată stimulate energiile și talentele existente, ele pot conduce spre formule noi, captivante, de dialog cu publicul. De asemenea, pe lingă „scenele mari“ ale unor teatre, de multe ori sub egida filialelor A.T.M., își desfășoară activitatea studiouri, ale căror acțiuni au, adesea, rezultate marcante. Este suficient să amintesc de spectacolul de grup realizat de filiala A.T.M.-Craiova, Soarele și luna, spectacol baladesc de o înaltă ținută artistică, totodată o vibrantă valorificare a tezaurului nostru folcloric, de spectacolele de poezie organizate în afara teatrelor, de multe ori printre spectatori, la locurile lor de producție. Actorii din Baia Mare au avut ideea (și îndrăzneala) de a coborî în abataje, printre mineri, pentru a-și recita versurile, și inițiativa lor a avut un succes imediat și de amploare. Și exemplele s-ar putea înmulți, inventarul lor e departe de a fi epuizat.

Aceste încercări de revigorare a artei noastre teatrale nu sînt, nici un moment, „experimente“ (termenul e alt de demonetizat...) sterile sau estetizante. Ele presupun, înainte de orice, înțelegerea și asumarea misiunii sociale a teatrului, de implicare activă în procesul de influențare și formare a personalității umane, în concertul tuturor factorilor ideologici și culturali dedicat edificării conștiinței socialiste.